

Garanțiile CEDO în ceea ce privește contravențiile aplicate cetățenilor străini

"The European Convention on Human Rights is a living instrument which must be interpreted in the light of present day conditions."¹

Convenția Europeană a Drepturilor Omului garantează la art. 6 faptul că „*orice acuzat are, în special, dreptul să fie informat în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și, în mod amanunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa*”. Astfel, în raport de jurisprudența sa, contravențiile intra în sfera acuzațiilor în materie penală, astfel ca persoanei sancționate îi sunt recunoscute și garanțiile prevăzute la art. 6 din Convenție, care face parte din dreptul intern și are prioritate, potrivit art. 11 alin. (2) și art. 20 alin. (2) din Constituția României. Mai mult, judecătorul național în calitate de prim judecător european este obligat să aplice dispozițiile mai favorabile CEDO.

Întrebarea pe care ne-o adresăm pe calea prezentei analize este dacă se poate considera că ori de câte ori persoana sancționată cu aplicarea unui proces verbal de contravenție nu înțelege limba română, este obligatorie aducerea la cunoștință a naturii și cauzei acuzației aduse, într-un termen cât mai scurt prin intermediul unui interpret. Ar fi aceasta o sarcină disproporționată pentru stat, având în vedere că o astfel de procedură ar presupune alocarea de resurse suplimentare pentru aducerea la îndeplinire a acestui deziderat? Până unde ar trebui să meargă această garanție astfel încât părțile interesate să nu abuzeze de acest drept?

1. Aplicarea garanțiilor din materie penală în sfera contravențiilor

Este deja acceptat în majoritatea doctrinei și jurisprudenței naționale faptul că, în ceea ce privește contravențiile, garanțiile ce trebuie respectate se raportează la exigențele art. 6 CEDO, aplicabile în sfera penală.

Conform concluziilor Hotărârii din 4 octombrie 2007, în cauza Anghel c. România, pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secția I-cameră, s-a considerat că deși contravenția are natura extra-penală potrivit dreptului intern român, aceasta intra în sfera noțiunii europene autonome de „penal”, astfel încât se aplica art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului privind dreptul la un proces echitabil.

Astfel, în raport de jurisprudența a Curții Europene a Drepturilor Omului, contravențiile intra în sfera acuzațiilor în materie penală, în acest sens: - în cauza Öztürk vs. Germania, Curtea analizează caracterul penal al contravenției și statuează că o eventuală distincție între contravenții și infracțiuni în legislația internă a statelor semnatare ale Convenției nu poate avea ca efect scoaterea unei categorii de fapte din sfera de aplicare a art. 6 din CEDO, care garantează dreptul unui individ la un proces echitabil; iar în cauza Kadubec vs. Slovacia, Curtea reține că și dacă o contravenție nu este reglementată în domeniul dreptului intern al unui stat semnatar, ca fiind de natura penală,

totuși, reglementările dreptului intern ale statului în cauză au o valoare relativă, iar nu absolută.

Mai mult, potrivit raționamentului Curții, lipsa de severitate sau absența unor consecințe importante a sancțiunilor aplicabile nu sunt suficiente pentru a deroga prezenta contravenție de caracterul sau de acuzație cu caracter penal (a se vedea **Öztürk, par. 54, și Huseyin Turan, par. 20**).

2. Dreptul la apărare. Obligația de a aduce la cunoștință contravenientului acuzațiile aduse într-o limbă pe care o cunoaște

În ipoteza în care deși contravenientul nu cunoaște limba română, fiind cetățean străin, acesta este sancționat contravențional cu încălcarea dreptului de a fi informat într-un termen cât mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa, opinia unor instanțe judecătorești este aceea că se aduce atingere (i) dreptului la apărare, (ii) dreptului la un proces echitabil și (iii) principiul egalității de arme.

Sancțiunea aplicată pentru încălcarea acestor drepturi este nulitatea Procesului verbal de contravenție, neavând relevanța nici măcar faptul că persoana sancționată avea cunoștințe minime de limba română, cât timp nu este vorbitor nativ de limba română.

- Prin urmare, în cazul în care organul constator încheie un proces-verbal de contravenție pentru o faptă care intra în noțiunea de acuzație în materie penală, iar persoana sancționată, prezenta în momentul încheierii procesului-verbal, nu cunoaște limba română, aceasta are dreptul de a beneficia de un translator care să-i aducă la cunoștință fapta pentru care este sancționată, cheltuielile aferente fiind suportate de stat. Respectarea acestei garanții este obligatorie, constituind o condiție necesară pentru asigurarea dreptului la apărare.²

- „Pe de altă parte, chiar și în situația în care s-ar fi dovedit că acesta are cunoștințe minime de limba română (deși conform celor invocate acesta desfașoară cursurile facultății la care este înscris în limba franceză) obligativitatea numirii unui interpret nu poate fi înlăturată în niciun mod, atât timp cât contravenientul nu este vorbitor nativ.

(..)Având în vedere că scopul dispozițiilor art.6 din CEDO este cel de a garanta respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor și de a asigura respectarea principiului egalității de arme, nelegalitatea actului emis cu încălcarea acestor cerințe imperative nu poate fi acoperită în niciun fel. Procesul verbal de constatare a contravenției emis cu nerespectarea acestor cerințe imperative este lovit de nulitate absolută.”³

Mai mult, unele instanțe au considerat că emitentul procesului verbal ar trebui să dovedească faptul că a asigurat participarea unui interpret la momentul aplicării contravenției, sarcina probei revenindu-i acestuia.

- „Deși nu există nicio dovadă în sensul că petentul nu ar cunoaște limba română, Tribunalul apreciază că de vreme ce s-a invocat acest aspect al necunoașterii limbii române și neasigurarea traducerii conținutului procesului-verbal înainte de semnarea acestuia, intimatul trebuia să facă dovada că a asigurat interpret în momentul constatării contravenției și al întocmirii procesului-verbal, ceea ce în cauză nu s-a efectuat. (...)”

Or, în speta dedusă judecării, deși petentul nu cunoștea limba română, acesta a fost sancționat contravențional cu încălcarea dreptului de a fi informat, într-o limbă pe care o înțelege, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa.”⁴

Nu în ultimul rând, în ceea ce privește sancțiunea aplicată, unele instanțe au considerat că este incidentă sancțiunea nulității absolute, derivând direct din încălcarea art. 6 CEDO, fiind o cerință imperativă asigurarea în mod concret și efectiv a garanției dreptului la apărare.

• „În aceste conditii, organul de control cu atât mai mult trebuie sa puna sub semnul întrebării obiectivitatea modalității în care se realizează întocmirea actului de constatare și sa asigure prezenta unei persoane impartiale pentru a asista persoana fizica straina la efectuarea controlului și la întocmirea procesului verbal de contravenție, neavând relevanța dacă în timpul controlului acesta a manifestat sau nu dificultati în înțelegerea limbii române. Având în vedere ca scopul dispozițiilor art.6 din CEDO este cel de a garanta respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor și de a asigura respectarea principiului egalității de arme, nelegalitatea actului emis cu încălcarea acestor cerințe imperative nu poate fi acoperită în niciun fel. Procesul verbal de constatare a contravenției emis cu nerespectarea acestor cerințe imperative este lovit de nulitate absoluta.”⁵

Alte instanțe constata ca, fiind incidenta o cauza de **nulitate relativa**, este sarcina contravenientului sa dovedeasca existența unei vătămări, mai ales în contextul în care, în opinia instanțelor, acesta își putea formula toate apărările prin intermediul plângerii contravenționale.

• „Aceasta semnifica ca anulara procesului-verbal în asemenea situații se va dispune doar daca vătămarea cauzata contravenientului nu poate fi înlaturata în alt mod decât prin anulara actului. Or, în speța petenta prin reprezentant a formulat plângere contravenționala împotriva actului de sancționare, a fost în masura sa-și pregateasca în termen apararea și a avut posibilitatea sa dovedeasca în fața instanței contrar celor reținute în sarcina sa prin actul atacat. În consecința, nu se poate reține ca vătămarea nu putea fi înlaturata decât prin anulara actului.”⁶

În sens contrar totuși, Tribunalul București reține ca respectarea dreptului la apărare trebuie sa aiba loc pe tot parcursul procedurilor: “[A]ceste drepturi trebuie sa fie respectate de catre organul constatator, **la momentul la care întocmește procesul verbal de contravenție**, nu numai de instanța de judecata, dupa ce contravenientul a contestat respectivul proces verbal”.⁷

3. Concluzie

Din punctul nostru de vedere, garantarea aplicării unui drept nu poate fi condiționata de aspecte administrative care țin de punerea concreta în aplicare, dreptul prevazut și garantat de CEDO trebuind sa fie în mod concret și efectiv aplicat. Faptul ca ar genera costuri sau anumite eforturi suplimentare pentru organele competente nu poate avea nicio relevanța din prisma respectării dreptului prevazut de art. 6 C.E.D.O, care trebuie sa fie concret și efectiv. În contextul evoluției tehnologiei, asigurarea unui interpret care sa aduca acuzația la cunoștința contestatorului, ar putea fi realizata inclusiv prin mijloace audio/video, iar nu în mod necesar și obligatoriu prin deplasarea fizica într-un anumit loc pentru acest scop.

Neaducerea la cunoștința într-o limba pe care o cunoaște poate **lipsi de conținut dreptul la apărare al contravenientului**, care nu poate reacționa fața de ceea ce i se întâmpla. Independent de faptul ca persoana sancționata are posibilitatea de a-și vedea asigurat dreptul la apărare în fața instanței, consideram ca acest lucru nu exclude obligativitatea asigurării acestui drept în mod concret și de catre autoritățile ce aplica sancțiunea, aspect reținut de altfel și de instanțele judecatorești.

Observând totuși ca în practica instanțele de judecata aplica soluții diferite în ceea ce privește obligativitatea asigurării unui interpret persoanelor care nu înțeleg limba română și valabilitatea procesului verbal de contravenție încheiat cu încălcarea acestei obligații, consideram oportuna intervenția Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru clarificarea acestei chestiuni de drept.

1. Application No. 5856/72, (*Tyer vs UK*);
2. Sentința civila nr. 3845 din 15 februarie 2012 pronunțată de Judecătoria Timișoara;
3. Decizia nr. 253 din 17 februarie 2016 pronunțată de Tribunalul Iași;
4. Decizie nr. 77 din 10-feb-2015, pronunțată de Tribunalul Harghita;
5. Decizie nr. 1015 din 19-mai-2017, pronunțată de Tribunalul Brașov;
6. *Decizia nr. 1554 din 14 septembrie 2012 pronunțată de Tribunalul Timiș;*
7. *Decizia nr. 3585 din 8 iunie 2017 pronunțată de Tribunalul București;*